

Rolnummer 4434
Arrest nr. 15/2009 van 5 februari 2009

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen over artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals vervangen bij artikel 7 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, gesteld door de Rechtbank van Koophandel te Turnhout.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en M. Melchior, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, E. De Groot, L. Lavrysen en J.-P. Snappe, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging*

Bij vonnis van 1 februari 2008 in zake de bvba « Vissers Eddy » tegen de nv « De Clercq Aannemingen Bouw en Wegenbouw », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 21 februari 2008, heeft de Rechtbank van Koophandel te Turnhout de volgende prejudiciële vragen gesteld :

1. « Schendt artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet wanneer het zo wordt geïnterpreteerd en toegepast dat het bij het bepalen van de grondslag voor berekening van de rechtsplegingsvergoeding, enerzijds slechts rekening houdt met de bedragen gevorderd in hoofdeis en niet met die gevorderd in een tussenvordering of vordering tot tussenkomst, en anderzijds geen rekening houdt met de mate waarin de vordering al dan niet wordt ingewilligd ? »;

2. « Schendt het laatste lid van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10, 11 en/of 16 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, wanneer het een partij het recht ontzegt om haar volledige, werkelijk geleden schade die zich (minstens gedeeltelijk) veruitwendigt in kosten van bijstand in rechte, vergoed te krijgen ? ».

De Ministerraad heeft een memorie ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 19 november 2008 :

- is verschenen : Mr. J. Mosselmans *loco* Mr. P. Peeters, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L. Lavrysen en J.-P. Snappe verslag uitgebracht;

- is de voornoemde advocaat gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De verwijzende rechter heeft reeds uitspraak gedaan over de hoofdeis en de tegenvordering in het bodemgeschil, te weten een contractueel geschil tussen de eisende partij, de bvba « Vissers Eddy » en de verwerende partij, de nv « De Clercq Aannemingen Bouw en Wegenbouw ». Na de beoordeling van het bodemgeschil dient de rechter zich nog uit te spreken over de kosten van het geding, zijnde de advocatenkosten en de rechtsplegingsvergoeding.

Dienaangaande stelt de verwijzende rechter ambtshalve de bovenvermelde prejudiciële vragen betreffende artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.

III. *In rechte*

- A -

A.1. Wat de eerste prejudiciële vraag betreft, werpt de Ministerraad allereerst op dat niet artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek het voorwerp vormt van de eerste prejudiciële vraag, maar wel artikel 2 van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat. Het Hof is evenwel dienaangaande onbevoegd.

A.2.1. Vervolgens meent de Ministerraad dat, in tegenstelling tot hetgeen de verwijzende rechter beweert, het voor het bepalen van de aanleg, als dusdanig niet de regel is dat het bedrag van de hoofdvordering wordt samengevoegd met het bedrag van de tegenvordering, maar dat die samenvoeging enkel in welbepaalde gevallen mogelijk is. De Ministerraad stelt dan ook dat de Koning het gelijkheids- en discriminatiebeginsel niet schendt door, voor het bepalen van het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding, uitsluitend het bedrag van de hoofdvordering in aanmerking te nemen.

A.2.2. De Ministerraad is tevens van oordeel dat, indien een tegenvordering inderdaad het debat voor de rechter zou uitbreiden, waardoor de kosten van de juridische bijstand aanzienlijk hoger zouden komen te liggen, in elk geval de rechter gebruik kan maken van de ruime appreciatiebevoegdheid die de wetgever hem in artikel 1022, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek toekent en dienvolgens in het licht van de complexiteit van de zaak, de rechtsplegingsvergoeding kan verhogen tot het maximumbedrag.

Ook zullen procespartijen bij vorderingen met dezelfde oorzaak niet eerder geneigd zijn om een nieuwe procedure in te leiden in plaats van een tegenvordering in te stellen, omdat de rechter ten gronde dan toepassing zal moeten maken van de regels van de samenvoeging wegens samenhang of onsplitsbaarheid overeenkomstig artikel 566 *juncto* artikel 856, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

Bovendien zal de rechter, indien de procespartijen het gevorderde bedrag van de hoofdeis kunstmatig opdrijven om aldus een hogere rechtsplegingsvergoeding te krijgen, artikel 1022, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek kunnen toepassen om zo het minimumbedrag van de rechtsplegingsvergoeding toe te kennen wegens het kennelijk onredelijk karakter van de situatie.

A.2.3. De Ministerraad besluit dat de eerste prejudiciële vraag ontkennend dient te worden beantwoord.

A.3.1. Wat de tweede prejudiciële vraag betreft, merkt de Ministerraad op dat de kosten voor juridische bijstand en de kosten voor bijstand van een technisch raadsman onvergelijkbaar zijn, aangezien die eerste kosten zijn gesitueerd in de procesrechtelijke verhouding tussen de partijen terwijl kosten voor bijstand van een technisch raadsman zijn gesitueerd in de materieelrechtelijke verhouding tussen de partijen.

A.3.2. In ondergeschikte orde voert de Ministerraad aan dat een systeem van gedeeltelijke tegemoetkoming in de erelonen en kosten van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij berust op een redelijke verantwoording, omdat, door een systeem van forfaitaire tegemoetkoming, het recht van toegang tot een rechter wordt gewaarborgd voor financieel zwakkere personen en dat bovendien de rechtzoekende aldus op voorhand het financiële risico van een procedure kan inschatten. Bovendien sluit een dergelijk systeem uit dat een partij het werkelijke honorarium en de effectieve kosten van een advocaat zal trachten terug te vorderen als onderdeel van de schade, zodat ook het aantal procedures over het verhaalbare deel van de erelonen en kosten zullen verminderen.

A.3.3. Volgens de Ministerraad dient tevens de tweede prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord.

- B -

B.1. De prejudiciële vragen hebben betrekking op artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals vervangen bij artikel 7 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat. Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« De rechtsplegingsvergoeding is een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij.

Na het advies te hebben ingewonnen van de Orde van Vlaamse Balies en van de Ordre des barreaux francophones et germanophone, stelt de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad de basis-, minimum- en maximumbedragen vast van de rechtsplegingsvergoeding, onder meer in functie van de aard van de zaak en de belangrijkheid van het geschil.

Op verzoek van een van de partijen en op een met bijzondere redenen omklede beslissing, kan de rechter ofwel de vergoeding verminderen, ofwel die verhogen, zonder de door de Koning bepaalde maximum- en minimumbedragen te overschrijden. Bij zijn beoordeling houdt de rechter rekening met :

- de financiële draagkracht van de verliezende partij, om het bedrag van de vergoeding te verminderen;
- de complexiteit van de zaak;
- de contractueel bepaalde vergoedingen voor de in het gelijk gestelde partij;
- het kennelijk onredelijk karakter van de situatie.

Indien de in het ongelijk gestelde partij van de tweedelijns juridische bijstand geniet, wordt de rechtsplegingsvergoeding vastgelegd op het door de Koning vastgelegde minimum, tenzij in geval van een kennelijk onredelijke situatie. De rechter motiveert in het bijzonder zijn beslissing op dat punt.

Wanneer meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van dezelfde in het ongelijk gestelde partij genieten, bedraagt het bedrag ervan maximum het dubbel van de maximale rechtsplegingsvergoeding waarop de begunstigde die gerechtigd is om de hoogste vergoeding te eisen aanspraak kan maken. Ze wordt door de rechter tussen de partijen verdeeld.

Geen partij kan boven het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding worden aangesproken tot betaling van een vergoeding voor de tussenkomst van de advocaat van een andere partij ».

Ten aanzien van de eerste prejudiciële vraag

B.2. Met de eerste prejudiciële vraag wenst de verwijzende rechter van het Hof te vernemen of artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, nu voor het bepalen van de grondslag voor de berekening van de rechtsplegingsvergoeding slechts rekening wordt gehouden met de bedragen die worden gevorderd in hoofdeis en niet met de bedragen gevorderd in een tegenvordering of vordering tot tussenkomst (eerste onderdeel) en geen rekening wordt gehouden met de mate waarin de vordering al dan niet wordt ingewilligd (tweede onderdeel).

B.3. De Ministerraad werpt op dat niet artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek het voorwerp uitmaakt van de eerste prejudiciële vraag, maar artikel 2 van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat. Het Hof zou evenwel onbevoegd zijn zich uit te spreken over de mogelijke schending door een koninklijk besluit van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.4.1. Het Hof vermag zich slechts uit te spreken over een vermeende schending van de Grondwet wanneer die schending aan een norm met een wetgevend karakter kan worden toegeschreven. Noch artikel 26, § 1, van de bijzondere wet van 6 januari 1989, noch enige andere grondwettelijke of wettelijke bepaling verleent het Hof de bevoegdheid om bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak te doen over de vraag of een koninklijk besluit al dan niet bestaanbaar is met de bepalingen van de Grondwet.

B.4.2. Ter uitvoering van artikel 1022, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek werd het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat genomen. Overeenkomstig artikel 2, eerste lid, van voormeld koninklijk besluit wordt de rechtsplegingsvergoeding voor geschillen die betrekking hebben

op in geld waardeerbare vorderingen vastgesteld op basis van het bedrag van die vorderingen. Het tweede lid bepaalt voorts :

« Voor de toepassing van dit artikel wordt het bedrag van de vordering vastgesteld overeenkomstig de artikelen 557 tot 562 en 618 van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bepaling van de bevoegdheid en de aanleg. [...] ».

B.5. De wijze waarop het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding wordt vastgesteld, is bepaald in artikel 2, eerste en tweede lid, van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 en niet in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.

Het Hof is niet bevoegd die bepaling te toetsen aan de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Ten aanzien van de tweede prejudiciële vraag

B.6. Wat de tweede prejudiciële vraag betreft, wenst de verwijzende rechter van het Hof te vernemen of artikel 1022, laatste lid, van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10, 11 en 16 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, schendt, nu het aan een partij het recht ontzegt om haar werkelijke kosten van juridische bijstand volledig te recupereren, terwijl een partij van wie de schade bestaat uit andere elementen dan advocatenkosten, een volledige vergoeding kan verkrijgen van de door haar gemaakte kosten.

B.7. De Ministerraad werpt op dat de tweede prejudiciële vraag ontkennend moet worden beantwoord omdat de door de prejudiciële vraag aangewezen categorieën van personen en kosten onvergelijkbaar zijn. De kosten voor de bijstand van een technisch raadsman zijn immers gesitueerd in de materieelrechtelijke verhouding tussen de partijen, terwijl de kosten voor bijstand van een advocaat zijn gesitueerd in de procesrechtelijke verhouding tussen de partijen. Het optreden van een advocaat zou uitsluitend tot doel hebben een schadelijder bij te staan in zijn schade-eis, zodat zijn optreden geen onderdeel van de schade zou uitmaken, terwijl de kosten voor het optreden van een deskundige, kosten zouden zijn die moeten worden gemaakt als gevolg van een schadegeval.

B.8.1. Om de bestaanbaarheid van een norm met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet te beoordelen, onderzoekt het Hof eerst of de categorieën van personen ten aanzien van wie een ongelijkheid wordt aangevoerd, in voldoende mate vergelijkbaar zijn.

B.8.2. Kosten gemaakt in de procesrechtelijke verhouding tussen de partijen worden gemaakt met het oog op het uitoefenen van hun recht op verdediging en zijn verhaalbaar op de verliezende partij op basis en binnen de perken van de artikelen 1017 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. Kosten gemaakt voor de bijstand door een technisch raadsman zijn daarentegen kosten die worden gemaakt met het oog op het vaststellen van de schade en de omvang ervan, en zijn sinds de arresten van het Hof van Cassatie van 2 september 2004 (C010186F) en van 16 november 2006 (C050124F) verhaalbaar op de verliezende partij op basis van artikel 1151 van het Burgerlijk Wetboek of artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, als onderdeel van de schade die de verliezende partij moet vergoeden op grond van haar contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid.

De wet van 21 april 2007 verankert de terugvorderbaarheid van de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat in het procesrecht (*Parl. St.*, Senaat, 2006-2007, nr. 3-1686/5, p. 16) en onttrekt het daarmee aan het aansprakelijkheidsrecht. Op basis van het nieuwe artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek kunnen advocatenkosten slechts forfaitair worden verhaald op de verliezende partij en niet langer integraal. De kosten verbonden aan de bijstand van een technisch raadsman daarentegen blijven volledig verhaalbaar op basis van het aansprakelijkheidsrecht.

B.8.3. Niettegenstaande dient te worden vastgesteld dat de kosten voor bijstand van een advocaat en de kosten voor bijstand van een technisch raadsman kosten zijn die zich in een verschillende verhouding tussen de partijen bevinden, dienen beide categorieën van kosten te worden gedragen door de verliezende partij, zodat de betrokken categorieën van personen voldoende vergelijkbaar zijn.

B.9. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.10.1. De deskundigen en technisch raadgevers die een procespartij adviseren, bevinden zich, in het licht van de in het geding zijnde wetgeving, in een situatie die wezenlijk verschilt van die van de advocaten die de partijen bijstaan en in rechte vertegenwoordigen. Terwijl het optreden van een advocaat vrijwel altijd vereist is in het kader van een gerechtelijke procedure, wordt minder frequent een beroep gedaan op een technisch raadgever. Evenzo treedt de advocaat doorgaans op gedurende de hele procedure, waardoor tussen hem en zijn cliënt een bijzondere verhouding ontstaat, terwijl het optreden van de technisch raadgever doorgaans zeer gericht is, wanneer hij advies moet uitbrengen over een welbepaald aspect van het geschil.

B.10.2. Aangezien de keuze van de wetgever om de aangelegenheid te regelen door de vaststelling van forfaitaire bedragen die ten laste kunnen worden gelegd van de in het ongelijk gestelde partij, redelijk is verantwoord, rekening houdend met wat is vermeld in B.7.6.6 van het arrest nr. 182/2008 van 18 december 2008 betreffende de rechtzoekenden die de juridische tweedelijnsbijstand genieten, rechtvaardigen de verschillen die bestaan tussen de advocaten en de technisch raadgevers ten aanzien van hun plaats in het proces en de aard van hun optreden, dat de wetgever de specifieke reglementering die hij heeft aangenomen voor de verhaalbaarheid van de kosten en erelonen van advocaten, niet heeft uitgebreid tot alle andere raadgevers die mogelijk in een gerechtelijke procedure optreden.

B.11. De tweede prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals vervangen bij artikel 7 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, schendt niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989, op de openbare terechtzitting van 5 februari 2009.

De griffier,

P.-Y. Dutilleux

De voorzitter,

M. Bossuyt